

Dr. SAADET ÇAÇATAY
Türk Lehçeleri Profesörü
Ankara Üniversitesi
D. T. C. Fakültesi

NECMETTİN HALİL ONAN'IN KİŞİLİĞİ ESERLERİ VE ŞAIRLİĞİ

PROF. DR. HASİBE MAZIOĞLU

Necmettin Halil Onan, dedeleri Tuna boyunda Hacı Muratoğulları adıyla tanınmış ve 1293/1877 Rus Harbinde göç etmiş bir ailenin çocuğu olup 1318/1902'de Çatalca'da doğmuştur. Babası Halil Hilmi Efendi İstanbul Düyûn-ı Umûmiye Dairesinde memurluk yaparak emekli olmuş ve 1961 tarihinde ölmüştür. Annesi Mehmet Hıfzı Bey'in kızı Nazmiye Hanım Necmettin Halil Onan'ın ölümünden bir sene önce 1967 tarihinde vefat etmiştir. Halil Hilmi Beyle Nazmiye Hanım'ın dört çocukları olmuştur. Büyük oğulları dışı Nebil Bey Eskişehir'de yerleşmiş ve 1970 tarihinde orada ölmüştür. Necmettin Halil Onan'dan küçük olan kardeşleri Fahriye Sencer ile Hayriye Demirtaş hayattadırlar.

Necmettin Halil Onan'ın babasının babası Süleyman Hulûsi Efendi Rejide önemli görevlerde bulunmuştur. Süleyman Hulûsi Efendinin babası Mehmet Ağa, onun babası da Belgrad muhafızı Hacı Murat Efendidir. Ailesinin Tuna boyunda Hacı Muratoğulları diye tanınmış olması Belgrad muhafızı olan bu zattan dolayıdır. Dedesi Süleyman Hulûsi Efendi Necmettin Halil Onan daha küçük yaşta iken savaş anılarını anlatırmış¹. Soğuk ve karlı bir kış sabahı top sesleriyle uyanmışlar. Evlerini düşmana bırakıp üç gün karlı yollarda yürüyerek İstanbul'a doğru kaçmışlar. Çatalca'da yerleşmiş olan dedesi Süleyman Hulûsi Efendi Tuna boyunda geçen mutlu gençlik günlerinin ve düşmana kalan" o mübarek ellerin" acısıyla yanan yüreğindeki vatan sevgisini torununa aşlamış, daha vatan nedir bilmeyen küçük Necmettin belleğinde dedesinin bu acı anılarını saklamıştır².

Necmettin Halil Onan bir mektubunda çocukluğu hakkında şu bilgileri vermiştir: "Tuna boyundan hicret etmiş olan büyük babam

1 Karlı Geceler, Çakıl Taşları, s. 64-66; Bir Yudum Daha, s. 103.

2 Gençlik Günleri, Çakıl Taşları, s. 67-69; Bir Yudum Daha, s. 106.

Çatalca'da otururdu. Babam ise İstanbul'da memuriyet almış olduğu için benim ömrüm küçük yaşından beri İstanbul'da geçti. Çocukluğumun ilk hatıraları Boğaz'ın Anadolu yakasında Beykoz'a aittir. Sonra 1908 hürriyetinin ilânı sırasında İstanbul'da Lâleli'de şimdiki Harikzedegân Apartmanlarının arka tarafına rastlayan bir evde idik. Okula ilk defa orada başladım. Bu okul eski mahalle mekteplerinin son örneklerinden biri idi¹. Böylece Necmettin Halil Onan önce Koska Mahalle Mektebinde sonra da Burhan-ı Terakkîde, Çatalca İbtidâisinde ve Bakırköy Nümûne Rüştîyesinde okuyarak ilköğrenimini tamamlamıştır. Vefa Sultanîsine giren Necmettin Halil Onan orada okurken bir süre Sanayi-i Nefîsenin resim bölümüne de gitmiştir. Necmettin Halil Onan adı geçen mektubunda "Birinci Dünya Harbinde liselerin ikinci devrelerinden bir çok gençleri askere almış oldukları için liseler yeteri kadar mezun veremez olmuş ve üniversiteye bir kaç yıl imtihanla da öğrenci alınmıştı"² der. Bu nedenle, Vefa Lisesinde okurken 1335/1919'da Dârülfünûn Edebiyat Fakültesinde açılan giriş sınavını kazanarak Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne kaydolmuştur. Dârülfünûnda Cenap Şahabettin ile Fuat Köprülü'den Türk Edebiyatı, Ferid Kam'dan Şerh-i Mütûn, Yusuf Şerif ve Yahya Kemal'den Batı Edebiyatı, İsmail Saib Efendiden Arapça, Hüseyin Dâniş'ten Farsça derslerini okumuştur. "Üniversitede feyz aldığım hocalarımdan bilhassa ikisinin adını daima saygı ve sevgi ile anarım: Yahya Kemal Beyatlı ve Ferid Kam. Bu iki insan benim ufuklarımı aydınlatan iki meşaledir. Onlar sayesinde ben şiirimizin dününe ve yarınına bakmayı öğrendim."³

İstanbul'un işgali karşısında Cenap Şahabettin, Rıza Tevfik, Ali Kemâl, Hüseyin Dâniş ve Barsamyan'ın yazılarına, konferanslarına, düşünce ve tutumlarına karşı çıkan, kalpleri vatan ve millet sevgisiyle dolu Dârülfünûn öğrencileri arasında ateşli genç Necmettin Halil Onan da vardır⁴. "Benim Dârülfünûna devam ettiğim ilk yıllar memleketimiz için karanlık bir devre idi. Mütareke olmuş, İstanbul düşman işgâli

1 Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitiren ve Necmettin Halil Onan üzerinde Mezuniyet Tezi hazırlamış olan Koreli Yung Whan-Lee'ye yazdığı mektup. Bu mektubun müsveddesini veren Sayın Ahter Onan'a burada teşekkürlerimi belirtmek isterim.

2 Aynı Mektup.

3 Adı geçen Mektuptan.

4 Ord. Prof. Dr. İsmail Gürkan, Dârülfünûn Grevi, Milliyet Gazetesi, 9 Ocak 1971.

altına girmişti. Bir vatanın elden gidişinin bütün ıstıraplarını genç kalplerimizde duyuyorduk. Nihayet bu karanlığın ufkunda bir fecir gibi Mustafa Kemâl'in önderlik ettiği İstiklâl Savaşı başladı ve biz her şeyimizle bu ümide bağlandık¹."

İstanbul'un işgali üzerine Dârülfünun geçici olarak kapatılmıştır. Necmettin Halil Onan Kurtuluş Savaşında görev almak için Anadolu'ya geçmiş ve Ankara Talimğâhına girerek zabıt vekili olmuştur. Kurtuluş Savaşı zaferle sonuçlanınca terhis olmuş ve Dârülfünunun açılmasıyla de yarıda kalan yüksek öğrenimini sürdürerek 1341/1925 yılında Dârülfünundan mezun olmuştur. 1926'da sınıf arkadaşı Ahter Onan'la evlenmiş, 27 Mayıs 1929'da tek çocukları Yıldız Alacakaptan doğmuştur.

Necmettin Halil Onan daha Dârülfünunda öğrenci iken geceleri Anadolu Ajansının siyasî servisinde çalışıyor, gündüzleri de Kuledibi'nde Alyans İzrailet Okulunda öğretmenlik yapıyordu. Dârülfünûnu bitirdikten sonra bir yıl kadar daha Anadolu Ajansındaki görevine devam etmiştir. 1927'de İzmir Amerikan Erkek Kolejine Türkçe ve Edebiyat öğretmeni tayin olundu. O sırada Kolejde iki öğrencinin din değiştirecek Amerika'ya kaçmak istemeleri Basında yankılar uyandırmıştı. Bu olay üzerine Millî Eğitim Bakanlığı millî duyguları derin genç şair Necmettin Halil Onan'ı bu okula Türkçe ve Edebiyat öğretmeni olarak gönderdi. Necmettin Halil Onan bu okulda kısa bir süre içerisinde bütün öğrencilerin sevgisini kazanarak okulun havasını değiştirdi. "1929-1930 ders yılında Türk Millî Edebiyatından seçilmiş yazı ve şiirlerle işlenmiş olan müsamere Necmettin Halil Onan'ın okula getirdiği yeni havanın en olumlu belirtisiydi"². Daha sonra İzmir Erkek Lisesi ve İzmir Kız Lisesi Türkçe ve Edebiyat öğretmenliği yapmıştır. 1932'de Adana Erkek Öğretmen Okulu Müdürlüğü ile aynı okulun Edebiyat öğretmenliğine gönderilir. Kendisi bu tayinden memnun olmamıştı. Çünkü İzmir'i çok seviyordu. Üstelik eşi ve kızı da İzmir'de kalmışlardı. Adana'da yazdığı şiirlerinde yalnızlığını, eşine ve kızına olan hasret duygularını dile getiriyordu³. Bakanlığın taltif ederek tayin ettiği, fakat kendisinin hiç memnun olmadığı müdürlüğü elde etmeye hevesli bir öğretmenin iştiyakını hicvetmekten de kendisini

1 Yukarıda adı geçen mektup.

2 Vehbi Cem Aşkun, Millî Edebiyatımızın Büyük Kaybı, Necmettin Halil Onan, Ulus Gazetesi, 3 Eylül 1968.

3 Bak. Şiirler: VII-VIII.

alamamıştır¹. 1933-1935 yılları arasında Ankara Erkek Lisesi Müdürlüğünde bulundu. 1936-1939 yıllarında tekrar İzmir Kız Lisesi Müdürlüğü ve Edebiyat öğretmenliği yaptı. 1939'da Maarif Vekâleti Umûmî Müfettişliğine atandı. 1942-1946 yılları arasında Yüksek Öğretim Genel Müdürü oldu. Genel Müdürlüğü sırasında Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde profesör olarak Türk Edebiyatı derslerini okuttu. 1946 yılında bu göreve asil olarak tayin edildi. Bir ara Dekan vekilliğinde de bulunan Necmettin Halil Onan'ın 1946'da çıkan 4936 sayılı Üniversiteler kanununun hazırlanmasında büyük emeği geçmiştir. Necmettin Halil Onan emekli olup Fakülteden ayrılınca kadar Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü Kürsü profesörü olarak yönetmiştir. Sağlık durumu dolayısıyla 9.5.1960'ta emekliye ayrılarak İstanbul'a yerleşen Necmettin H. Onan ölümüne kadar çok sevdiği Boğaz'ın mavi suları karşısında okuyarak, dinlenerek gönlünce yaşadı. Boğaz'da sandalyeyle balığa çıkmak ve Küçüksu'da yaptırdığı şirin evinin bahçesinde gül ve ağaç yetiştirmek hayatının son yıllarında çok hoşlanarak kendisini verdiği başlıca meşgalesi olmuştur.

17 Ağustos 1968'de ufak bir ameliyat sonunda bir içkanaması yüzünden hayata gözlerini kapadı. Kandilli'nin sakin eteğinde kendi eliyle hazırladığı aile mezarlığında "*kapanan göz kapaklarının arkasında*" kalan Boğaz'ın mavi sularının ve yeşillikler arasından görünen evinin karşısında "*ömrün o en râhat ve o rüyâsız uykusu*"nu uyumaktadır.

Ömrü boyunca insanları sevmiş, herkese karşı iyi davranmayı ve yardım etmeyi bilmiş, dostlarının ve istisnasız bütün öğrencilerinin kalbini fethetmiş olan Necmettin Halil Onan ömrünün tükenmekte olduğunu sezmiş, rahmetle anılacağına güvenerek ölümü huzur içerisinde karşılamıştır:

Ne çıkar kabrime inmezse de nûr üstüne nûr

Beni elbet yine rahmetle ananlar bulunur

Bu iki mısra onun söylediği son şiir olmuştur.

Kişiliği ve Eserleri

Necmettin Halil Onan öğretici ve yönetici olarak Millî Eğitimin her basamağında çalışmıştır. Yetiştirdiği binlerce öğrenciye örnek bir

1 Bak. Şiirler: XI.

hoca olarak kendisini sevdirmiş, onların kalbinde yaşayarak daima sevgi ve saygıyla anılmak mutluluğuna erişmiştir. Çünkü Necmettin Halil Onan, her ne olursa olsun doğruluktan ayrılmayan yurtsever, ülkücü ve erdemli bir hoca idi. Küçük hesapları olmayan büyük bir insandı. Herkese karşı nazikti ve hoşgörü sahibi idi. Bütün öğrencilerine sevgi ve ilgi gösterir, birisini ötekisinden ayırmaz, onların başarılarıyla mutlu, üzüntüleriyle dertli olurdu. Sağduyu ve sağbeğeni örneği idi. Görevinde son derece titiz olup her işte en mükemmeli yapma çabasını gösterir ve başarırdı. Keskin zekâsının pırıltılı buluşlarıyla renklendirdiği espri ve tatlı sohbetlerine doyum olmazdı.

Erdemli insan ve örnek hoca olan Necmettin Halil Onan iyi bir yazar ve güçlü bir şairdir. Onun eserlerini gramerleri, edebiyat tarihi çalışmaları ve şiirleri olmak üzere üç grupta toplayabiliriz:

Gramer Çalışmaları: Necmettin Halil Onan'ın gramer çalışmalarının ortaokullardaki dilbilgisi öğretiminde önemli bir yeri vardır. Burada onun Türk diline emek verenler arasında üzerinde önemle durulması gereken bir yazar olduğunu belirtmek yerinde olacaktır. Harf Devriminden hemen sonra 1928'de okullardaki dilbilgisi ihtiyacını karşılamak üzere iki ciltlik bir gramer kitabı yazmıştır¹. 1934'te eşi Ahter Onan ile birlikte öğretmen okullarında ve "Hayat Mektepleri"nde okutulmak üzere bir dilbilgisi kitabı daha yazmıştır². 1943 yılında ortaokullar için 2 cilt olarak yazdığı dilbilgisi ile okul gramerleri arasında en sağlam olanını ortaya koymuştur. Bu eser aslında ortaokullar için ağır idi. O zaman lise programında dilbilgisi olmadığından ortaokullarda okutuluyordu. Temel gramer niteliği taşıyan bu iki ciltlik dilbilgisinden ayrı ortaokullar için daha küçük bir kitap yazmak istediğini Millî Eğitim Bakanlığına bildirmiş ise de Bakanlığın bu işle ilgilenmediğini görerek üzülmüştü. Necmettin Halil Onan dilbilgisi çalışmalarında başka yazarlarla da işbirliği yapmıştır. Bu işbirliği sonunda yayımlanan ilkokullar için dilbilgisi Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hemen her yıl yeni baskısı yapılarak son yıllara kadar ilkokullarda okutulmuştur³.

1 Necmettin Halil Onan, Dilbilgisi (Gramer) Suhulet Kitabevi, 2 cilt, 1928.

2 Necmettin Halil Onan, (Ahter Onan ile birlikte) Dilbilgisi, (Gramer), Ankra Matbaası, İstanbul, 1934.

3 Necmettin Halil Onan, Avni Başman, Tahir Nejat Gencan, Mithat Sadullah Sander, Dilbilgisi, İlkokul Kitapları, Millî Eğitim Basımevi, (ilk ve son baskı tarihleri bulunamadı; 1966'da 28. baskısı yapılmıştır).

Türk dilinin kurallarını çok iyi bilen Necmettin Halil Onan yazılarında Türkçeyi zevkli bir biçimde kullanmıştır. O dilbilgisi kurallarını iyi bildiği için doğru yazan, dilin estetiğini kavramış olduğu için de güzel yazan bir "edib" idi. Gramer kitaplarında verdiği örnekler onun Türkçeyi doğru ve sağlam bir biçimde güzel ifade etme gücünü gösterecek niteliktedir.

Edebiyat Tarihi Çalışmaları: Necmettin Halil Onan'ın Edebiyat Tarihi alanındaki çalışmaları üzerinde önemle durulacak değerdedir. Necmettin Halil Onan Türk Edebiyatını bütünü ile çok iyi bilir ve değerlendirirdi. M. Behçet Yazar'a gönderdiği, 23 Mart 1938 tarihli mektubundaki edebiyatımızla ilgili düşüncelerini şöyle yazmıştır¹:

"İslâmiyetten önceki Türk Edebiyatı hakkında üstad Köprülü'nün bilgi ve mütaleaları dışında söyleyecek bir sözüm yok. Divan Edebiyatımız hakkında bugüne kadar pek çok ve doğru şeyler söylenmiş olmakla beraber, yanıldığımız şu nokta var sanıyorum: Bazıları bu edebiyatı bugün için varmış veya yaşamasına imkân tasavvur olunmuş gibi mütalea edip onu yıkmak için beyhude emek sarfediyorlar. Bu edebiyat içtimâî hayat zaruretleri dolayısıyla Tanzimat'ın ilk yıllarında zaten yıkılmış, hayatiyetini kaybetmişti. Biz şimdi ona ancak bir mazi müessesesi gibi bakmak ve kıymetlerini de ona göre takdir etmek mevkiindeyiz. Bu edebiyatın millî bünyemizde yabancı bir aşî ile filizlendiği, Türk dilinin ve Türk zevkinin asırlar zarfındaki tekâmülüne aykırı tesirler de yaptığı muhakkak olmakla beraber o asırlardaki Türk cemiyetinin elit zümresinin ifadesi olduğunu da kabul etmek lâzımdır. Tarihi vakıaları inkâr etmek kimsenin kudretinde değildir."

Divan Edebiyatının değeri hakkında da şunları söylemiştir: "Divan Edebiyatı mahsullerinin yüzde sekseninin moloz olduğu malumdur, fakat geriye kalanlar arasında hakikaten Türk zevkinin inceliğini, Türk gönlünün cûşişini gösteren parçalar bulunduğunu kabul etmemek de manasız bir taassup olur. Ne yapalım ki bu edebiyat sanatta küllî bir güzellik telakkisine sahip olmadığı için kül halinde değerli olduğu iddia olunamaz ve yukarıda bahsettiğim parçaları pirinçten taş değil, taştan pirinç ayıklar gibi aramak zahmetine katlanmak lâzımdır.

Fuzulî'yi, Bâki'yi, Nailî'yi, Nedim'i edebiyatımızdan hariç tutmak jestini Ziya Paşa bir edebiyat politikacısı jestiyle yapmıştı. Bu

1 M. Behçet Yazar, *Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı*, İstanbul, 1938, s. 314-321.

jest, Divan Edebiyatı zevkinden ve şekillerinden hemen hiç ayrılmamış olan Ziya Paşa'ya değil, zamanında hakikaten yeni şeyler söylemiş olan ve Ziya Paşa ile kıyas kabul etmeyecek derecede samimi ve verimli bir üslûpçu olan Namık Kemal'e yakışırdı. O bunu sarahaten yapmadı, hatta Nedim hakkındaki -Muallim Naci'nin lûgatine de geçmiş olan- mütaleasından dolayı sonradan tevbe ve istiğfar etti.

Hayati zaruretler ve icaplar dolayısıyla esasen iflâs halinde bulunan Divan Edebiyatını yıkmaya Namık Kemal ve arkadaşlarının hamleleri kafi gelmişti."

Halk Edebiyatımız hakkındaki düşünceleri de şöyledir: "Halk Edebiyatımızın saf güzelliği yanında basitliği, ilerlemeğe başlayan bir cemiyetin ifadesi olabilmek bakımından kifayetsizliği vardı. Yeknasaklık itibarıyla da Divan Edebiyatının bir çok mahsullerinden aşağı kalmazdı. O da 1839'dan sonraki cemiyet için bir mazi müessesesiydi."

Necmettin Halil Onan Batı kültürü etkisiyle gelişen yeni edebiyatımızdaki çabaları anlatırken bu edebiyata batılı zevkin ilk önce Fikret'le geldiğini belirterek şunları yazmıştır: "Fikret şiirimizi kati olarak eski şiir zevk ve edasıyla alâkası kalmamak şartıyla değiştirdi, Avrupa-hlaştırdı. Ondan sonra ortada bir dil meselesi, yeni zevkin Türkçe ile ifadesi davası kalmıştı. Bunu da şiirimizde Ziya Gökalp'in ve Genç Kalemlerin nazariyelerinden sonra Yahya Kemal'in misilsiz zevki halletti. Yahya Kemâl'in mısraları, her milletin edebiyatında sahip olmağa özeneceği değerde eserlerdir ve eskilerin "dürr-i yetim" dedikleri nadir incilere benzer. Galiba bunun içindir ki yetim malı gibi öteki beriki tarafından yağma ediliyor.

Reşat Nuri'nin romanının herhangi bir sahifesindeki Türkçenin güzelliği inkâr olunabilir mi?

Son on beş yirmi yılın manzum ve mensur eserleri arasında ne güzel parçalar var!

Özlediğimiz zengin ve feyizli edebiyata malik olmamız için, iş yüksek kaliteli şair ve muharrirlerin biraz bolca yetişmesine kalmıştır. Edebiyatımızın istikbali hakkında temenni ve kehanetlerin faydası olduğuna kani değilim¹."

1 Adı geçen kitap, s. 316.

Türk Edebiyatının Necmettin Halil Onan'ı en çok çeken alanı Divan şiiri idi. Divan şiirimize karşı özel bir tutkusu vardı. Bu tutku iledir ki özellikle 1933'ten sonra zaman zaman gazeller yazmıştır. Gazellerindeki ifade güzelliği ve incelik Divan şiirine ruhen ne kadar yakın ve onunla nasıl dolu olduğunu göstermektedir. Necmettin Halil Onan boş zamanlarında divanları elinden düşürmez, onları okurken kendisinden geçirdi. Bâki'nin şiirlerindeki ahenge, dili işleyişindeki ustalığa hayrandı. Şeyhülislâm Yahya'nın şiirlerindeki inceliği ve akıcılığı, Nâîlî'deki ifade güzelliğini, Neşatî'deki ipham ve merazîliği, Nef'î'nin mübalağalarını, Nedim'in zeki buluşlarını ve şaklabanlıklarını, Galib'in mistik havaya bürüdüğü parlak hayallerini zevkle okur ve öğrencilerine de aynı zevki tattırmanın yolunu bilirdi. Fuzûlî en çok beğendiği ve sevdiği şairlerin başında gelirdi. Fuzûlî'yi okurken şairin aşk ve ızdırabını içten duyardı. Leylâ ve Mecnun'daki lirizme hayrandı. Fuzûlî'yi çok iyi anlayan Onan, Leylâ ve Mecnun mesnevisinin en sağlam metnini ortaya koydu. Fuzûlî'nin Türkçe Divanının karşılaştırmalı baskısını da hazırlayacaktı. Sağlık durumu bu ağır çalışmayı yapmasına engel oldu. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesince hazırlanan ve İş Bankası yayımları arasında çıkan Fuzûlî Divanı onun düzeltmelerinden sonra şimdiki halini aldı.

Necmettin Halil Onan'ın *Divan Şiiri Antolojisi*¹ edebiyat tarihi üzerindeki çalışmalarının ilki ve en önemlisidir. Eserdeki metinler titizlikle ve zevkle seçilmiştir. Bu metinlerle edebiyat tarihi bakımından bir bütünlük sağlanmıştır. Eserin değerli bir yanı da metinlerin ve edebî sanatların açıklanması ile bunların düzyazıya çevrilisinde gösterilen başarıdır. Bu bakımdan bu eser Divan Edebiyatında en iyi yazılmış antoloji olarak bugün bile başta gelmektedir. Yazarın öz malı olan yararlı açıklamalar nedeniyle Divan Şiiri Antolojisi edebiyat-severlerin, lise ve üniversite öğrencilerinin hatta öğretmenlerin başvurdukları değerli bir eser olup, bugün bile aranmaktadır. Necmettin Halil Onan'ın Antolojisinden sonra yayımlanan başka antolojilerde bu eserden ne ölçüde yararlanılmış olduğu bu alanda çalışanların dikkatinden kaçmamaktadır.

Fuzûlî'nin *Leylâ ile Mecnun* mesnevisini 14 nüsha ile karşılaştırarak hazırladığı tenkidli baskı metin olarak yayımlanmış değerli bir çalışma-

1 Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1946.

dır¹. Eserin önsözünde Leylâ ile Mecnun'un Konusu, Leylâ ve Mecnun'daki aşkın özelliği, Fuzûlî'nin şiirinin değeri ve şairin dili üzerinde özlü ve isabetli bilgiler verilmiş, karşılaştırılan nüshaların nitelikleri anlatılmıştır. Fuzûlî'nin özelliği ve sanatı göz önünde bulundurularak metinler dikkatle ve isabetle tesbit edilmiştir².

Necmettin Halil Onan'ın "*Namık Kemal'in Talimi Edebiyat Üzerine Bir Risalesi*" adlı kitabı ile "*Şeyyad Hamza'nın Yeni İki Gazeli Dolayısıyla*" adlı makalesi edebiyat tarihimiz için yeni buluşlardır.

Şairliği : Necmettin Halil Onan Millî Edebiyat cereyanı içerisinde Kurtuluş Savaşı sırasında yayımladığı şiirleriyle dikkati çeker. Lise öğrenimi çağında ilk şiirlerini yazmağa başlamıştır. Halit Fahri Ozansoy'un çıkardığı Nedim Dergisinde 1919'da yayımladığı ilk şiirlerinde ölçü olarak aruzu kullanmıştır. Daha sonra Dergâh, Servet-i Fünun, Hayat gibi mecmualarda yayımladığı ve çoğunu hece ile yazdığı şiirleriyle kendisini tanıtmıştır. 1919 ile 1927 yılları arasında yazdığı şiirlerini "*Çakıl Taşları*"³ adıyla eski harflerle bastırıldığı kitabında toplamıştır. Nedim Dergisinde 1919'da yayımlanan aruzla yazılmış dört şiir ile Servet-i Fünun ve Dergâh mecmualarında çıkan bir kaç şiir "*Çakıl Taşları*"na alınmamıştır⁴. Necmettin Halil Onan, güçlü bir şair olduğunu ortaya koyan bu şiir kitabını hocası ve dostu Yahya Kemâl'e ithaf etmiştir. Kitapta 26 parça hece vezni ile 2 tane de aruzla yazılmış 28 şiir bulunmaktadır.

1927-1932 yılları arasında yazdığı şiirlerini "*Bir Yudum Daha*" adıyla yayımlamıştır⁵. "*Bir Yudum Daha*"da 18 şiir vardır. Bu yeni 18 şiirle birlikte, ilk baskısı eski harflerle yapılmış olan "*Çakıl Taşları*"ndaki şiirler de bu kitaba alınmıştır. "*Çakıl Taşları*"nın sonundaki 2 aruzlu şiire yine aruzla yazılmış bir marş eklenmiştir. Böylece bu baskıda "*Çakıl Taşları*"yle birlikte 46 parça şiir vardır. Kitap şu bölümlere ayrılmıştır: Bir Yudum Daha, İzmir Kapılarında, Kendim İçin, Çakıl Taşları, Eski Harp Hatıraları, Aruzla Üç Manzume.

Necmettin Halil Onan gerek Çakıl Taşları, gerekse Bir Yudum Daha adı altında topladığı kitaplarındaki şiirlerin çoğunu hece vezniyle

1 Leyla ile Mecnun (tenkitli baskı), Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1956.

2 Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, C. 7, S. 4, 1949. s. 259-534.

3 Necmettin Halil Onan, Çakıl Taşları, Suhulet Kitabevi, İstanbul, 1927.

4 Bak. Şiirler: I, II; Dr. Müjgân Cunbur, Bibliyografya.

5 N. H. Onan, Bir Yudum Daha, Suhulet Kütüphanesi, İst. 1933.

yazmıştır. “Çakıl Taşları”na almadığı ilk şiirlerini aruzla da yazdığı halde sonra her iki kitabında da çoğunlukla heceyi kullanmıştır. Onun aruzla şiire başlaması biraz da kabiliyetini denemek için olmalıdır. Millî Edebiyat şiirinin özelliği olan hece vezni Necmettin Halil Onan’ın da ilk şiirlerinin başlıca ölçüsü olmuştur. Şiirlerinde hecenin 7+7 ve 6+5 duraklı ölçülerini kullanmıştır. Biçim yönünden şiirler 4 mısra, 3 mısra ya da beyte dayalı parçalardan oluşmuştur. Bu şiirlerin kafiye düzeni ise 4 mısralı şiirlerde, çoğunlukla: a b a b, c d c d, e f e f...; a b a b, c c c b, d d d b...; a a x a, b b x b, c c x b,... Üç mısradan oluşan şiirlerinde: a a b, c c b; d d e, f f e; g g h, i i h örgüsündedir. İki mısradan oluşan şiirlerinde ise kafiye örgüsü: a a, b b, c c, d d düzenindedir.

Necmettin Halil Onan aruzla yazdığı şiirlerinde aruzun:

Mefâilün /Mefâilün /Mefâilün /Mefâilün

Mef’ülü /Mefâilü /Mefâilü /Faülün

Mef’ülü /Fâilâtü /Mefâilü /Fâilün

Feilâtün /Feilâtün /Feilâtün /Feilün

vezinlerini kullanmıştır. İlk üç vezin aruzun en ahenkli vezinleri olduğu gibi Feilâtün /Feilâtün /Feilâtün /Feilün vezni de Türkçenin ahengine en yakın olan vezindir. Aruzun bu vezinlerini seçen şair Türkçeyi aruzla ahenkli ve tabii olarak kullanma gücünü ortaya koymuştur.

Necmettin Halil Onan 1932’den sonra yazdığı şiirlerini bir kitap içinde toplamamıştır. Yazımızın sonuna koyduğumuz bu şiirlerden bir kısmı gazete ve dergilerde yayımlanmıştır¹. Bir kısmı ise yayımlanmamış olup ilk defa bu makalemizde yayımlanmaktadır². Bir kitap içerisinde toplanmamış şiirlerinden 1932-33 yılları arasında yazılanlar yine hece ölçüsüdür. Daha sonrakilerde ise artık hep aruz ölçüsü kullanılmıştır. Necmettin Halil Onan 1938’de Behçet Yazar’a göndermiş olduğu mektuptaki “Bir Damla” şiiri için: “Buna bakarak beni heceden aruzla dönmüş sanmayın. Bu durgunluk senelerinde, şiirin aruz, hece davasından başka bir şey olduğunu daha vuzuhla anladım” demektedir³. Şiirin her şeyden önce bir ahenk, bir musiki olduğunu kabul eden

1 Bak. Şiirler.

2 Necmettin Halil Onan’ın yayımlanmamış olan şiirlerini bana vermek lutfunda bulunan Sayın Ahter Onan’a şükranlarımı burada belirtmeyi minnet borcu bilirim.

3 M. Behçet Yazar, Adı geçen kitap, s. 316.

şair, sonraki şiirlerinde aruzun heceye nazaran daha ağır ve dalgah olan ahengini tercih etmiştir. Necmettin Halil Onan'ın Divan şiirimize tutkunluğu ve Yahya Kemal'e hayranlığı da şiiri her şeyden önce bir ahenk ve musiki olarak almış olmasındandır. Bu bakımdan o sanat anlayışı yönünden Yahya Kemal ekolünden sayılır. Üstün bir zevk süzgecinden geçirdiği hayalleri ve buluşları, şiirde manaya ve iç güzelliğine önem vermesiyle de şiirleri Yahya Kemal ekolünün özelliğini taşır. Yahya Kemal için "her milletin edebiyatında sahip olmağa özeneceği değerde eserler" yazdığını söyleyerek ve Yahya Kemal'in şiirlerini eskilerin "dürr-i yetim" dedikleri nadir incilere benzeterek, onun şiirde anlam ve biçim güzelliğine verdiği önemi belirtir. Hocası ve dostu Yahya Kemal'in ölümü üzerine yazdığı:

Artık ne şekil derdi ne ma'na kaydı
Âdâb-ı suhan onunla bir başkaydı
Şi'rin direğiymiş meğer ondan sonra
Baktık bu da yer yer temelinden kaydı

dörtlüğünde şiirin direği saydığı üstad Yahya Kemâl'in şiir anlayışını da açıklamaktadır.

Necmettin Halil Onan da şiir yazarken Yahya Kemal gibi güzeli ve öz şiiri ortaya koymak titizliğini göstermiştir. Büyük bir duyarlılık ve alçak gönüllülikle kalbinin derinliklerinden çıkardığını söylediği şiirleri çakıl taşları değil halis incilerdir:

Biliyorsun ki kari, kalbin derinlikleri
Damla damla biriken gizli gözyaşlarıdır;
Kudretimin oradan çıkarabildikleri
Halis inci yerine bu çakıl taşlarıdır.

Görüyorsun nihayet çakıl taşları sende
İncilerse şairin kendi kalbinde kaldı.
Fakat şunu anla ki, o, çakıl bulurken de
İnci araştırmadan duyulan zevki aldı.

Güzeli ve mükemmeli arayan her sanatkâr gibi o da ortaya koydukları ile tatmin olmamıştır:

Kesilmeyen fırtınam uğuldarken içimde
Hançeremden dışarı sızan sesler yarımdır
Duyuşum başka türlü yazım başka biçimde
"En güzel mısralarım yazamadıklarımıdır".

Necmettin Halil Onan'ın şiirleri başlıca şu konular üzerinde toplanır:

- 1- Yurtseverlik şiirleri
- 2- Sevgi ve aşk şiirleri
- 3- Tabiat şiirleri
- 4- Divan Edebiyatı tarzındaki şiirleri

Yurtseverlik Şiirleri: Necmettin Halil Onan Kurtuluş Savaşı sırasında ve Cumhuriyetin ilk yıllarında yurtseverlik üzerine yazdığı şiirleriyle Millî Edebiyatımızın başta gelen şairlerinden olmuştur. İstanbul'un işgali, Mütarekenin kara günleri onun en ateşli gençlik yıllarına rastlar. Türkün yaşadığı bu kara günler genç şairi içten sarsar ve ilk şiirlerinde ilhamının başlıca kaynağı yurtseverlik duyguları olur: "Benim Dârülfünuna devam ettiğim ilk yıllar memleketimiz için karanlık bir devre idi. Mütareke olmuş, İstanbul düşman işgali altına girmişti. Bu vatanın elden gidişinin bütün ıztıraplarını genç kalplerimizde duyuyorduk. Nihayet bu karanlığın ufkunda bir fecir gibi Mustafa Kemâl'in önderlik ettiği İstiklâl Savaşı başladı ve biz her şeyimizle bu ümide bağlandık. İşte ben sanat hayatımın ilk ilhamlarını bu hadiseler arasında aldım."¹ Daha küçükken dedesinden ve ninesinden dinlediği "Eski Harp Hatıraları" Necmettin Halil Onan'ın içini yurt sevgisiyle doldurmuştu. 1293 savaşında iki oğlunu şehit veren ninesinin acısını genç şair "Kapanmaz Yaralar"da güçlü bir söyleyişle anlatır:

O gidiş son gidişmiş . . . Bir daha gelmediler
 Bir gün oldu, yakılıp yıkılıp yandı her yer
 Tuna şehit kanından kızıl bir renk alınca
 O güzel memleketler yâd ellere kalınca
 Ölen iki yavrumun acısını unuttum
 Düşman elinde kalan yurdun yasını tuttum
 Daha içim yanarken bu felâket tez geldi
 Bu, evlât acısından bile çekilmez geldi².

Mütareke yıllarının karanlık günlerinde dedesinin çocukken anlattığı savaş anılarını hatırlarken kendisini dedesinden daha bahtsız bulur. "Yıllardan Sonra"³da:

1 Yung-Whan Lee'ye yazdığı mektuptan.

2 Çakıl Taşları, s. 59.

3 Çakıl Taşları, s. 69.

Sonra titrek sesini hıçkırıklar keserken
 Anlamadım dedemin duyduğu hicran neydi?
 Başımda çocukluğun rüzgârları eserken
 Bilmiyordum Tuna ne, inleyen vatan neydi?
 Vatan neymiş? bu aziz bu kutsi muammayı
 Ondan sonra anladım, bildim içim yanarak.
 Büsbütün tutuşturdu ruhumdaki hummayı
 Güzel yurdun üstünde yas tutan güzel bayrak.
 Şimdi anlıyorum ki dedem ne bahtiyarmış,
 Uzletine çekilmiş bu günleri görmeden.
 Çünkü yurdun üstünde haykırırken kara kış
 Farkı var mı bu mel'un yaşamının ölmekten?
 1919

Gençlik Günleri'nde¹:

O küçücük aklımla -vatan nedir bilmeden-
 Gece gündüz bunları düşünmek oldu işim
 Nihayet dedem öldü, yıllar geçti bugün ben
 Anladım ki dedemden daha talihsizmişim.
 1920

Kurtuluş Savaşında Anadolu'ya geçerek Ankara Talimgâhında görev alan dârülfünun öğrencisi genç şair zaferden sonra yeniden bir vatan yaratmanın ve özgür yaşamının sevincini ve heyecanını yaşamış, içindeki yurt sevgisi, heyecanı ve ülkücülüğü yaşantısı boyunca hiç azalmamıştır. "Gazinin Heykeli", Türk ordusunun İzmir'e girdiği günü anlatan "9 Eylül", İzmir'in alınışında şehit düşen askerler için dikilen anıta yazdığı "Halkapınar", bir şehit karısının çocuğuna verdiği "Öğüt" onun yurt sevgisiyle dolup taşan şiirleridir. "Halkapınar"²da:

İzmir'e ilk önce kavuşmak için
 Ön safta koşanlar burda yatıyor
 Bu anda duyduğun gururu, için
 Onların döktüğü kanda tadıyor
 Vatandaş, bu mermer mezar yanında
 Taptığın Ka'beden uzak değilsin

1 Bir Yudum Daha, s. 108.

2 Bir Yudum Daha, s. 38.

Yükselen hür başın hür vatanında
Minnetle bir kere burda eğilsin

Aruzla yazdığı "Bir Marş"¹ta :

Vatan uğrunda çalışmak biler imanımızı

mısraıyla gençliğin vatan için yapacağı en büyük görevin çalışmak olduğuna inanarak bu yüce duyguyu öğrencilere duyurmaya çalışır. İzmir'de şehit düşmüş Millî Mücadele kahramanları için yazdığı "Bir Yolcuya"¹ geleceğin genç kuşaklarına şehit kanlarıyla yoğurulmuş yurt topraklarının kutsallığını ve özgür yaşamının mutluluğunu yüz-yıllar boyunca duyuracak olan anıtlamış bir şüirdir:

Bir Yolcuya

Dur yolcu! Bilmeden gelip bastığın
Bu toprak bir devrin battığı yerdir.
Eğil de kulak ver, bu sessiz yığın
Bir vatan kalbinin attığı yerdir.

Bu ıssız, gölgesiz yolun sonunda
Gördüğün bu tümsek, Anadolu'nda
İstiklâl uğrunda, nâmus yolunda
Can veren Mehmed'in yattığı yerdir.

Bu tümsek, koparken büyük zelzele
Son vatan parçası geçerken ele,
Mehmed'in düşmanı boğduğu sele
Mübarek kanını kattığı yerdir.

Düşün ki haşrolan kan, kemik, etin
Yaptığı bu tümsek, amansız, çetin
Bir harbin sonunda bütün milletin
Hürriyet zevkini tattığı yerdir.

Sevgi ve Aşk Şiirleri : 1919-1933 yılları arasında yazdığı şiirlerden çoğunun konusu aşk ve sevgi üzerinedir. Millî Edebiyat cereyanının öteki şairleri gibi Necmettin Halil Onan da yurtseverlik şiirleri yanında kişisel duygularını dile getirdiği aşk ve tabiat şiirleri de yazmıştır. Bu şiirler şairin gençliğinde engin bir duyuşla yazdığı romantik şiirlerdir.

Kendisine özgü buluşları, hayalleri ve değişik sesiyle daha ilk şiirlerinde iyi bir şair olduğunu ortaya koymuştur. 1927'de yayımlanan ilk kitabı "Çakıl Taşları"ndaki şiirleri genç şairin nasıl pırl pırl inciler ortaya koyabilecek bir güçte olduğunu göstermektedir.

Necmettin Halil Onan, yaşantısında sevgiyi ve aşkı içten duymuş, ruhu aşkın tatlı sarhoşluğu ile derinden sarsılmıştır. Gençlik yıllarında aşka ve sevgiye gönül kapılarını ardına kadar açtığını söyleyen şair bu en tatlı zevki, bu yüce duyguyu tatmayan kalp için şöyle hayıflanır:

Vah o boş kalbe ki aşkı tatmadı
Ah o tat, duydukça doyulmayan tat
Yanmanın lezzeti, acının tadı
Yerine başkası koyulmayan tat¹

Onun aşk şiirlerindeki hayalleri ve buluşları duygulu, ince ve zevkli bir sanatkâra yakışacak değerde ve güzelliكتedir.

"Gemi"de²:

Bir gün aşk iplerini kopararak dışıyla
O engin ufka doğru bir meltem esişiyile
Ümidimin sedeften gemisi yelken açtı.
.....

Karşı çık ey sevgilim, dalgalar aşan gemi,
Bembeyaz köpüklerle sana yaklaşan gemi
Kalp isimli nadide bir hamûle taşıyor.

"Temenni" de³:

Ben ki sessiz, habersiz gönül bağladım size,
Şimdi ne zaman dalsam derin gözlerinize
Birdenbire ruhumu çalgın arzular sarar
Atılmak ister gibi karanlık bir denize.
.....

Her aşk için gönlünüz kapanmış bir saraymış,
Sevenler kapısında uzun yılları saymış.
Ben de bunu düşünüp diyorum ki: Allahım
Keşki sizi bu kadar güzel yaratmasaymış.

1 Bir Yudum Daha, s. 11.

2 Çakıl Taşları, s. 14.

3 Çakıl Taşları, s. 43.

“Gramafonda Plâk”ta¹ hüznü ve kederi büyük bir içlilikle ve derinlikle mısralara dökmüştür:

Ben sihirli bir âlem buldum gramofonda;
Binbir aşkın tükenmez ahı saklıdır onda.

Bu gizli sevgilerden ağız açınca kapak
Dertlerini anlatır sızlanıp kıvranarak

Kalplerine bir küçük hançer saplı plâklar
Herbiri aşka dair alevden hissi saklar

O hançerin çizdiği ince damarlarında
Bu akşamki ahını haykırırken yarın da

Mutlak duyursunuz ki o dert eksilmemiştir
Tozlarını silen el derdini silmemiştir.

.....

Ruhumu ıztırabın kaynağında yıkadın,
Bir alev kıvrımını sese kalbeden kadın!

Sesinle ürperiyor dağ, tepe, gök, deniz, kır.
İstedığın kadar yan, yandığın kadar haykır.

Çağırдыңın, andığın, umduğun gelmiyecek...
Çek, bu uzun hasreti en yaman şekliyle çek;

Çek ki alev ses olup çıksın dudaklarından;
Bu sırra ermek için yan, hep yan, daima yan.

Bir sonbahar gecesi açık penceresinde
Aya dalan bir kadın ince titrek sesinde

Kaybolan bir gençliğin hüznünü yaşıyor;
Kalbini parça parça rüzgârlara atıyor.

Bir elem tortusuymuş kalan bin bir emelden,
Çılgn bir aşka bedel gençliği gitmiş elden.

Gençlik yalansın... Fakat, en doyulmaz yalansın
Genç kadın yanma, varsın kalp o yalana kansın.

¹ Bir Yudum Daha, s. 15.

“Gönlüm Gözüm”de¹:

Bağrıma ummanların enginliği doluyor.
Fakat o halde bile hissettiğim oluyor
Gene göğsün bu coşan kalbe dar geldiğini.

“Gel” şiiri aşk ve sevgi şiirlerinin duygu ve ifade bakımından en güzellerinden biridir²:

Bir akşam, her yanda sesler dinince
Kapımdan habersiz kayıver de gel;
Baharda bir esim yel gibi ince
Kokunu odama yayıver de gel.

Görürsem karşımda salındığını
Kalkacak göğsümden elem yığımı,
Bana gözlerinin karanlığını
Ellere güneşi, ayı ver de gel.

Deli rüzgâr gibi bağrımda esen
Sabrımı savuran hasretimle sen
Çektiğim dertleri bilmek dilersen
Saçının telini sayıver de gel.

Tabiat Şiirleri: Necmettin Halil Onan'ın şiirlerinde tabiatla ilgili temalar oldukça çok yer alır. Gençliğinin romantik şiirlerinde akşam, gece, köy, kır, dağ, deniz tasvirlerine çokça rastlanır. “Bir Han Duvarından”, “Dönüş”, “Dağlar” gibi şiirlerinde onun romantik tasvirlerini buluruz.

“Akşamlar Tekin Değildir”de³:

Dinle yolcu, bu ses onun sesidir,
Sinsi adımlarla akşam yürüyor...
Sanma ki rüzgârın titremesidir,
O, ıssız yollarda etek sürüyor.

“Tren Sesleri”nde⁴: akşam güneşi altındaki tren raylarını tasvir ederken mısralarda rayların parıldayışını aksettirir:

1 Bir Yudum Daha, s. 55.

2 Bak. Şiirler: IX

3 Bir Yudum Daha, s. 23.

4 Çakıl Taşları, s. 16.

Güneşin girdiği büyük saraylar
Ne vakit tutuşup yanarsa, raylar
Ardınca sürükler gözlerimizi.

Gençlik devirlerinde yazdığı “Yolda Mısralar¹”, “Bir Akşamın Hisleri²”, “Köyden İkinci Mektup³”, “Bir Akşam Gezintisi⁴” gibi şiirlerinde görüldüğü üzere tabiat ile sevgi ve yalnızlık iç içe işlenmiştir.

“Bir Akşam Gezintisi”nde:

.....
Sisler ve gölgeler yayılırken bütün kıra
Baktım seninle dolu yüzlerce hatıra
.....
Sensiz bir ömrü böyle mecalsiz, adım adım
Bezgin sürüklemek ne felâketmiş anladım.

“Yolda Mısralar”da:

.....
Günlerce kalbine küçük bir ziya
Girmeden yaşıyan bir zavallıya
Bari siz teselli verin geceler,
Karanlık geceler, derin geceler!
Gittikçe ruhumu saran kederler
Gönlüm en karanlık bir ye’se daldı
Geceler sızarken ıssız göklerden
Yaşaran gözlerim yollarda kaldı.⁵

Necmettin Halil Onan’ın tabiat güzelliğine ve denize tutkusu İzmir’de kaldığı sürece daha çok artmış ve gelişmiştir. Adana’daki görevi sırasında çok sevdiği bu güzel şehir için duyduğu hasreti “İzmir İçin” şiirinde ifade eder.⁶:

Göz kapaklarımın ardında İzmir
Daima bir güzel resmi andırır;
Her esen yel bana oradan gelir;

1 Çakıl Taşları, s. 21.

2 Çakıl Taşları, s. 23.

3 Çakıl Taşları, s. 25.

4 Çakıl Taşları, s. 73.

5 Bak. Şiirler: V

6 Bak. Şiirler: X

Gönlümü yeniden dalgalandırır.

.....

Kalbimi çepçevre dağların sisi,
Yemyeşil bağların rengi doldurur.
Yelkeni boşanmış gönül gemisi
İzmir Körfezinde demirli durur.

İstanbul'un işgalinden sonra yazdığı bir şiirde ıssız ve sakin İstanbul'un yashı heybetini tasvir eder¹:

Çapkın, rakıslı dalgalar üstünde martılar,
Yorgun minârelerde kııldar parıldılar.

Yüksek duvarların suya düşmüş akisleri
Akşam yavaş yavaş sarıyor şimdi her yeri...

Kayboldu işte hasta günün son ziyası da,
Sisler kııldanır, uzanır, kıvrılır suda

Titrek fenerlerin karışır gam ziyasına,
Şehrin fesâneler yayılır boş semasına

İssız karaltılar sarıyorken ufukları
Şarkın eser alınlara hülyâlı rüzgârı

Ellerde hasta, sisli fenerler yanar, söner
Dinler sükûnu ince ve esmer minâreler

Ey Fâtih'in güzel ve beyaz nurlu beldesi
Vurmuş şu ufkuna bir yıldırım sesi

Kubbende yanmış ise felâket چراğları
Susmuş ufuklarında şeref mâcerâları

Toplandı gözlerinde emeller neden demin
Şarkın ey inci beldesi pek çok mu mâtemin?

1948 Ekiminde yazdığı "İzmir Mektubu"nda şair aruzun ahengi içinde İzmir'i daha ağır ve güçlü bir dille tasvir etmiştir²:

.....

Sahil boyunca körfez ışıklarla oymalı
Kordon, Konak, Karantina, sakin Güzelyalı.
Rüyâlaşan öbür yakadan her düşen ışık

1 Bak. Şiirler: I

2 Bak. Şiirler: XIV

Sermekte gök yeşil suya binlerce sarmaşık.
Her anın ayrı lezzeti kaybolmasın diye
Göz kırpamaz dalan bu doyulmaz güzelliğe.

Necmettin Halil Onan tabiat tasvirlerinin en güzellerini Boğaz için yazmıştır. Onun tabiata ve Boğaz'a tutkusu gittikçe artan bir aşk halini almıştır. "Boğaz Rüyası"¹, "Küçüksü'da"², "Yaz Sonu"³, Boğaz'da Akşam"⁴, şiirleri tabiat şiirlerinin en güzelleri olup kendisinin de en olgun eserleridir.

Boğaz Rüyası:

Üstünde incecik buğudan tül, öbür kıyı
Sakin bir öğle sonrası hazzıyla uykuda.

Bir ses, hüznle perdeli, bir eski şarkıyı
Rüyada bir dua gibi söyler Küçüksü'da.

Artık uzak ve hatıralaşmış, güneşli yaz
Yaprakların tabiatı örten pasındadır;
Her an yaz ortasında hayal ettiğim Boğaz
Masmavi, gözkapaklarımın arkasındadır.

Küçüksü'da:

Kandilli'nin, Ömür Tepe'nin tathı neftisi
Yazlık ipekliler gibi renk attı gitgide.
Artık Boğaz sabahlarının başlıyor sisi,
Tenhalaşan Küçüksü'da son yaz bu belki de.

Akşam:

Göze son had tanılan ufka güneş yaklaşıyor,
Şimdi hilkatteki mâ'nâ daha berraklaşıyor.
Başka bir renge bürünmüş su, ağaç, gök, toprak
Açıyor sırrını her manzara yaprak yaprak.
Bir zaman sonra, erirken son ışık enginde,
Sıklaşan gölgelerin güftesiz âhenginde
Muhteşem bir gece âyini hazırlar boşluk.

1 Bak. Şiirler: XVI

2 Bak. Şiirler: XVII

3 Bak. Şiirler: XIX

4 Bak. Şiirler: XXI

Boğaz'da Akşam:

Yaklaşmada pervasız adımlarla karanlık;
 Akşam bir avuç tül gibi sıyrıldı denizden.
 Bir ayrılışın hüznünü duymaktayız artık;
 Bir gün daha sessizce uzaklaşmada bizden.

Divan Edebiyatı Tarzındaki Şiirler: Necmettin Halil Onan sanatkar olarak bir yandan da Divan Edebiyatının etkisi altındadır. Şiiri bir ahenk ve musikî olarak anlayan şairin Divan şiirini sevmesi kadar tabii bir şey olamaz. Gençliğinde, kabiliyetini denemek için olmalı, ilk şiirlerini aruzla yazmış, fakat hemen sonra Millî Edebiyat şairleri gibi heceyi kullanmıştır. Yayımladığı her iki kitabında aruzla yazılmış sadece üç şiiri vardır. Bunları da hece ile yazdığı şiirlerinden ayırarak kitaplarının sonuna koymuştur. 1927'de hece vezniyle yazdığı "Bâkî'nin Ölümü"¹ şiirinde Bâkî'nin büyüklüğünü ve ebedileştirdiği Divan Şiirimizi Bâkî'ye yarasır bir eda ile duyurmaya çalışmıştır¹:

O gün acı bir haber dolaştı payitahtı.
 Kudretli Türk şairinin kararı kutlu bahtı,
 Herkes büyük bir hüzün hissetti için için.
 Birdenbire yayılan bu haber karşısında
 Dükkânlar kapatıldı Sahaflar çarşısında.
 Her duyan yola düştü Fatih'e gitmek için.
 Sokaklardan geçerken er, kadın, yaşlı, taze
 Bütün halkı ağlatan bu muhteşem cenaze
 Söz mülkünün sultanı Bâkî Efendinindi.
 Mevkûbin en başında hüseyinî perdesinden
 Mersiyeler okuyan hafızların sesinden
 Gönüllere ölümün karanlık hüznü sindi.
 Daha sonra, kim varsa, bey, ağa, yeniçeri
 Ak sakallı vezirler, eski serhad beyleri,
 Hepsinin ye's içinde öne düşmüştü başı.
 Bu elem bağlamıştı dilini her birinin.
 Alay durdu. Nihayet, koca Türk şairinin
 Dünyada son durağı oldu musalla taşı.

¹ Bir Yudum Daha, s. 28.

Cemaat, karşısında el bağlayıp susunca
 Ulema zümresinden devrin en ulusunca
 Kadri tekrar edildi kendi mısralarıyla.

Ölen o şairdi ki kalbinin ateşinden
 Yedi bendi çıkarıp bir faninin peşinden
 Devirlerin hükmünü yendi mısralarıyla.

Bâkî gibi bu fâni cihanda bazı bazı
 Bir fevvâre halinde şi'rinin ihtizazı
 Asırların üstünden aşanlar bahtiyardır.

O deha kartalının her kanat çarpışında
 Hız alan mısralara kâinatın dışında
 Ebediyet denilen bir tek merhale vardır.

Yukarıda, Necmettin Halil Onan'ın 1933'ten sonra yazdığı şiirlerinde çoğunlukla aruzu kullandığını yazmıştık. Onun aruzla yazılmış şiirlerinden bir kısmının konu, dil ve biçim bakımından eski ile ilgisi yoktur. Bir kısmı ise, doğrudan doğruya Divan Şiiri tarzında yazılmıştır. O bu tarzda yazdığı gazellerle Divan Şiirinin özünü vermek istemiştir.

Gülşende bâd-ı subh gülün gûş-ı nermi
 Ol gül-ızâra ettiği bühtân için çeker¹

beytinde Bâkî, Nedim gibi büyük şairlerde bulabileceğimiz bir hayal inceliği vardır. Kâr-ı Natık Gazel²'in her beyti, beyitte adı geçen şairin kullandığı kelimeleri ve edayı taşır:

Görmedik hayf ki yıllar yılı cem'iyet-i dil
 Kayd-ı zülfünde Fuzûlîce perîşânız biz

Gamze-i şûhuna Bâkî gibi geh meddâhız
 Gâh feryâd-keş-i çeşm-i gazâlânız biz

.....

Bu gazelinde, Divan Şiirimizi duygu, hayal ve ifade bakımından zirveye ulaştıran Nâîfî, Neşâtî, Nedim, ve Galib'e tutkunluğunu, bu şairlerin his ve hayal dünyalarını anlatırken kendilerinin kullandıkları kelimelerle belirttikten sonra Yahya Kemâl'de karar kılar:

1 Şiirler: XII

2 Şiirler: XIII

Peyrev-i şîr-i Kemâl olduğumuzdan Necmî
Şimdi magbût-ı pesendîde-i devrânız biz

Hazan Gazeli'nin ise bütün beyitleri Necmettin Halil Onan'ın dile ve aruza hakimiyetini gösterecek bir akıcılıkta ve kıvraklıktadır.

Necmettin Halil Onan" İşleyen Yara" adıyla bir de roman yazmış olup Vakit Gazetesinde "Millî Roman" başlığı altında tefrika edilmiştir². Öğretmenliğe ilk atandığı İzmir Erkek Kolejindeki iki gencin din değiştirek Amerika'ya kaçmak istemeleri onu son derece üzmüş ve etkilemiş olacak ki, bu olayı bir roman konusu halinde işlemek suretiyle millî bir roman yazmıştır. Millî duygularını yitiren ve din değiştiren bir gencin sonunda düştüğü yalnızlık ve boşluk içerisinde intihara kadar varan macerasını romanına konu yapmıştır³. Necmettin Halil Onan roman türünde başka eser yazmamıştır. "İşleyen Yara" konunun işlenmesi ve üslubu bakımından başarılı bir roman olmakla beraber kitap olarak basılmadığı ve Necmettin Halil Onan bu türde başka eser de yazmadığı için üzerinde durulmamıştır.

Necmettin Halil Onan'ın şüpheşiz şairlik yönü ağır basar ve edebiyatımızda şair olarak tanınır. Onan'ın şiirlerini yazdığı en verimli devre 1919-1933 yıllarıdır. 1933'ten sonra az yazmıştır. Bunda 1933'ten sonra yüklendiği sorumluluk taşıyan idarî görevlerin etkisi olmuştur. Bu ikinci devrede şiir yazmak için ilham peşinde koşmağa vakti yoktur. Ancak fırsat buldukça ve içine doğdukça yazmıştır. Bu nedendir ki gittikçe az yazmış fakat öz yazmıştır. Emeklilik sırasında her ne kadar şiir yazacak zaman bulabilir idiyse de şiir yazmayı kendisine iş edinmemiş, içine doğdukça yazmıştır. Bunlar istiridye içinde uzun süre olgunlaşan inciler gibi az fakat gerçekten değerli şiirlerdir. "Boğaz Rüyası", "Küçüksu'da", "Akşam", "Yaz Sonu", "Söyleniş", "Boğaz'da Akşam" onun şiirde olgunluk devrinin kusursuz örnekleridir. Şair bu şiirlerinde ebedî yolculuğa adım adım yaklaştığını hissederek:

Akşam ne serin, bak hele günler ne kısaldı
Ömrümde bu mevsim gibi kaç yaz daha kaldı⁴

1 Şiirler: XVII

2 Vakit Gazetesi, 16. Yıl, S. 5327-5389, 7 Teşrinisani, 1932, 8 Kânunusani 1933.

3 Romanın yazılışını İzmir'de Şubat 1932'de bitirmiştir.

4 Bak. Şiirler: "Yaz Sonu".

Artık önünde sakin ufuklar gerek sana
Ömründe son keyif verecek şeydir insana
Yalnızlığın o gitgide artan buruk tadı.¹

Her ânı Boğaz'dan daha çoşkun akan ömrün
Bir gün göğü parlaktır öbür günse bulutlu.
Beyhûde eseflenme şu karşında sönen gün
Mâdem ki güzel geçti hayatında, ne mutlu!²

Tenhalaşan Küçüksu'da son yaz bu belki de
Rûhun bütün elemelerinin, hasretin yasın
Mutlak sükûna erdiği yerdir şu mavi su
Varsın huzur içinde bu sahilde başlasın
Ömrün o en râhat ve o rüyâsız uykusu.³

BİBLİYOGRAFYA⁴

- Akyüz, Kenan, *Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi*. İkinci baskı
1958 s. 829 - 834, Ankara.
- Aşkun, Vehbi Cem, *Millî Edebiyatımızın Büyük Kaybı*, Necmettin
Halil Onan, Ulus Gazetesi, 3 Eylül 1968.
- Cunbur, Müjgân, *Yeni Bir Kaybımız Necmettin Halil Onan*, Hisar,
Eylül, 1968, S. 57.
- Mazıoğlu, Hasibe, *Necmettin Halil Onan'ın Ardından*, Türk Dili,
Ocak, 1968.
- Sarar, İsmail Ali, *Prof. Necmettin Halil Onan'dan Anılar*, Emre
Dergisi, Mart 1970, Sayı 71.
- Yazar, Mehmet Behçet, *Edebiyatçılarımızı Tanıyalım* [Necmettin
Halil Onan, Yedigün Dergisi, Sene: 8, Cilt.: 15, Sayı: 385, Sayfa:
14, 23 Temmuz 1940.
- Yazar, Mehmet Behçet, *Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı*,
İstanbul, 1938, s. 314-321.
- Yung-Whan Lee, *Necmettin Halil Onan'ın Şiirleri*, Dil ve Tarih-
Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, (Bitirme
Tezi) 1963.

1 Bak. Şiirler: "Söyleniş".

2 Bak. Şiirler: "Boğaz'da Akşam".

3 Bak. Şiirler: "Küçüksu'da".

4 Sayın Ahter Onan'dan edindiğim şifahi bilgileri burada belirterek minnet bor-
cumu ifade etmek isterim.

Ş İ İ R L E R¹

I

Felâketten Sonra

-İstanbul'a-

Çapkın, rakışlı dalgalar üstünde martılar,
Yorgun minârelerde kımıldar parıltılar.
Yüksek duvarların suya düşmüş akisleri
Akşam yavaş yavaş sarıyor şimdi her yeri...

Kayboldu işte hasta günün son ziyası da,
Sisler kımıldanır, uzanır, kıvrılır suda
Titrek fenerlerin karışır gam ziyasına,
Şehrin fesâneler yayılır boş semasına

Issız karaltılar sarıyorken ufukları
Şarkın eser ahnlara hülyâlı rüzgârı
Ellerde hasta, sisli fenerler yanar, söner
Dinler sükûnu ince ve esmer minâreler

Ey Fâtih'in güzel ve beyaz nurlu beldesi
Vurmuş şu ufkuna bir yıldırım sesi
Kubbende yanmış ise felâket چراغları,
Susmuş ufuklarında şeref macerâları

Toplandı gözlerinde emeller neden demin
Şarkın ey inci beldesi pek çok mu mâtemin.
Eyvâh o alçalışlara pek çok mu ağladın,
Artık şerefli alınına mâtem mi bağladın?

Solgun gurublarındaki mecrûh inilti ne?
La'net mi Osman'ın bu felâketli nesline.

II

Meçhul Saray

Aktı dallardan gümüş âvîzeler
Karşı dağlardan doğarken yorgun ay
Gamlı bülbüller uzaktan âh eder
Sisli enginlerde yok mermer saray

1 Şairin her iki şiir kitabına da almadığı ilk yazdıklarından bir kaç ile Bir Yudum Daha'dan sonra yazdığı şiirlerdir.

I- Nedim Mec. C. 2, No: 14.

Kırlar ıssız ... Bir derin boşluktayız
 Ruhumuzdan taşıtı hicranlar yine
 Biz ki her gün bir diyar aşmaktayız
 Bahtımız kaplandı mâtem rengine
 Üstümüzden geçti bir çılgın bora
 Bir sabah dağlarda gün yükselmeden
 Gizli bir da'vetle düştük yollara
 Ayrılıp mâtemli, sakın beldeden...
 Yılların derdiyle solduk büsbütün;
 Hangi enginlerdedir mermer saray?
 Kıvrılan yollarda kaybolduk bu gün
 Daima matem saçan paslanmış ay

III

Geçtik aşkın bir kudurmuş nehrini
 Matemî yollarda hıçkırmaktayız
 Pek çabuk tattık bu derdin zehrini
 Şimdi boş peymâneler kırmaktayız

IV

Biz o eşsiz ve semâvî güzelin kullarıyız
 Gizli bir da'vete meclûb aranız gölgesini
 Hepimiz vecd ile râm olduk elâ gözlerine.
 Duymadan rûhumuz üstünde İlâhî sesini,
 İşte ıssız karışık yollara ay doğdu yine
 Rûzgârın ra'şesi serpildi derinliklerden
 Sırlı bir ses geliyor sanki uzak bir yerden
 Hepimiz şimdi o eşsiz güzelin kullarıyız.

V

Gittikçe ruhumu saran kederler
 Gönlüm en karanlık bir ye'se daldı
 Geceler sızarken ıssız göklerden
 Yaşaran gözlerim yollarda kaldı.

II- Nedim Mec. C. 2, No: 14.

III- Nedim, 1919, Yıl 1, Sayı: 12.

V- Vehbi Cem Aşkun, Millî Edebiyatımızın Büyük Kaybı, Necmettin Halil Onan, Ulus Gazetesi, 3 Eylül 1968.

VI

Dünyâyı sâde neş'e gören gözlerimdeki
Nûrun sihirli menba'ı sensin canım kızım.
Ak saçlarımla oynadığım gün bakıp de ki:
"Ben doğduğum zaman babamın hâli" Yıldızım.

Haziran 1929.

VII

KIZIM İÇİN

Dün gece rüyada güzel kızımı
Tam sevip öpecek anda uyandım;
Bağrımın içinde gönül sızımı
Olanca hızıyla duyup da yandım

Açılan kollarım yanıma düştü,
Kızımın kokusu canıma düştü;
Ayrılık kor gibi kanıma düştü
Derim alev alev yanıyor sandım.

Uykunun ne zaman içiyle dışı!
Kışın ilkbaharı, baharın kışı...
Ah bu rüyaların yarım kalışı!
En acı sevinmek buymuş inandım.

1933 Adana

VIII

Bir Damla

Yalnızsın odan boş diye içlenme, üzülme,
Gönlüm seni bekler gece her an baş ucunda,
Sakin uyu, ürperme, kimıldanma ki sevgim
Bir damla sudur, titrer açılmış avucunda.

1933 Adana

VI- Kızı Yıldız doğduğu zaman kendi fotoğrafının altına yazdığı kitadır.

VII- Yayımlanmamıştır.

VIII- M. Behçet Yazar, Edebiyatçılarımız, s. 316.

IX

Gel

Bir akşam, her yanda sesler dinince
Kapımdan habersiz kayıver de gel;
Baharda bir esen yel gibi ince
Kokunu odama yayıver de gel.

Görürsem karşımda salındığını
Kalkacak göğsümden elem yığını,
Bana gözlerinin karanlığını
Ellere güneşi, ayı ver de gel.

Deli rüzgâr gibi bağrımdan esen
Sabrımı savuran hasretinle sen
Çektiğim dertleri bilmek dilersen
Saçının telini sayıver de gel.

1933 Adana

X

İzmir İçin

Göz kapaklarımın ardında İzmir
Daima bir güzel resmi andırır;
Her esen yel bana oradan gelir;
Gönlümü yeniden dalgalandırır.

Ne zaman dinlesem durmadan döğer
Kordonu dalgalar, bağrımı hasret
Bu yüzden oyuklar içinde yer yer
Yürekler dayanır ağrı mı hasret

Kalbimi çepçevre dağların sisi,
Yemyeşil bağların rengi doldurur.
Yelkeni boşalmış gönül gemisi
İzmir körfezinde demirli durur.

1933 Adana

IX- Varlık Dergisi, 15 Eylül 1933, C. I. S. 52, s. 72.

X- Yayınlanmamıştır.

Gülşende bâd-ı subh gülün gûş-i nermini
Ol gül-ızâra ettiği bühtân için çeker

Bağ-ı cihanda bülbül-i dil âh-ı hasreti
Leyl ü nehâr bir gül-i handân için çeker

Çekmezdi ömr cevri Necmi-i dil-figâr
Cânâna şükr lûtf edecek ân için çeker

Ankara, 1946

XIII

Kâr-ı Nâtik Gazel

Nice kim mâil-i reng-i ruh-ı cânânız biz
Aşk gülzârına bir bülbül-i nâlânız biz

Görmedik hayf ki yıllar yılı cem'iyet-i dil
Kayd-ı zülfünde Fuzûlîce perîşânız biz

Gamze-i şühuna Bâkî gibi geh meddâhız
Gâh feryâd-keş-i çeşm-i gazâlânız biz

Nâilî-veş o mehin fırsat-ı didârıyîçün
Çerh-i vârûn ile hep dest ü girîbânız biz

Şevk-yâb olduğumuz nazm-ı Neşâtî'dendir
Gerçi mazmûn-ı gam u gussada pinhânız biz

O bütün nâzenin efkendesiyüz hemçü Nedîm
Bî-vefâ olsa da bin cân ile kurbânız biz

Şem'-i ruhsârımı hapseyledi fânûs-i dile
Aşkın icâzına Gâlib gibi hayrânız biz

Peyrev-i şî'r-i Kemâl olduğumuzdan Necmî
Şimdi magbût-i pesendîde-i devrânız biz

Ankara, 1947.

XII- Yayımlanmamıştır.

XIII- Ulus, 2 Aralık 1949,

XI

Gazel

Müdürlük Çiftçi'nin¹ indinde gâyet dil-firîb ancak
Bizim ta'yinimiz hakkâ ki bir emr-i acîb ancak

Bu işler hence kat'iyyen hayâl ü akla sığmazken
Bu gün bir vezne sığmaz şehre gelmekmiş nasîb ancak

O denlü za'fa düştüm kim belâ vü derd-i firkatle
Ne mümkün benzemek ben zâra bir kimse Vehîb ancak

Belâya müptelâ olduk Fuad'm² hilesin ammâ
Bu derde çâre kılmaz İsevîden bir tabîb ancak

Ne varsa anda evlâd u iyâl ahbâb u yâr anda
Enîsim hemdemim bunda şu kalb-i nâşekîb ancak

Vekâlet suretâ taltîf edip kahretti ma'nâda
Bu hâl-i pür melâlim şerh u ta'bîr-i garîb ancak

Aman İzmir deyü meddeyledikçe âh ü feryâdı
Hayâle bahş eder yâd-ı latîfi zeyn ü zîb ancak

Vekâlet gûş kılmaz Necmîyâ Rabb-i Teâlâyâ
Dua kıl kim bu yerden olsun itlâkım karîb ancak

1933 Adana

XII

Gazel

Gâfil cihanca gussayı bir cân için çeker
Can kaydın ehl-i aşk ise cânân için çeker

Cûyâ-yı zevk u neş'e değil rind-i bâde-hâr
Rıtl-ı girânı derdine dermân için çeker

XI- Yayınlanmamıştır.

1 İzmir Erkek Lisesinde tabiiye öğretmeni olup arkadaşları arasında Çiftçi adıyla anılmış.

2 Fuat Bey, o zaman Orta Öğretim Genel Müdürüdür.

XIV

İzmir Mektubu

İzmirdeyim, vakit gece, eylül sonundayız.
Eylül sonunda güller açan, taze bir mayıs.

Karşımda şi'ri dillere destân olan şehir
Sevdâlı bir gönül gibi hulyâ içindedir.

Artık o renk, ışık dolu âlem değil batı;
Lâkin köpüklü Akdeniz'in tatlı imbatı

Hâlâ püfür püfür, canım İzmir pırl pırl,
Rüyâda gördüğüm gecelerden güzel bu yıl.

Sahil boyunca körfez ışıklarla oymalı,
Kordon, Konak, Karantina, sakın Güzelyalı,

Rüyâlaşan öbür yakadan her düşen ışık
Sermekte gök yeşil suya binlerce sarmaşık.

Her anın ayrı lezzeti kaybolmasın diye
Göz kırpamaz dalan bu doyulmaz güzelliğe.

Ekim, 1948

XV

Hazan Gazeli

Evrâk bâd-ı serd ile her yan cedeldedir
Gülşende imtiyâz-ı bekâ şimdi yeldedir

Gül devri lâle mevsimi geçtiyse âlemin
Minnet Hudâya gül gibi peymâne eldedir

Seylâb-ı hâdisâta kapıldıysa cismimiz
Gam çekmeziz emânet-i dil bir güzeldedir

Ammâ o şûha açmayıgör bahs-i vuslatı
Dâmân-ı i'tizâr o saatde beldedir.

Necmî cihanda mâhasal-i i'tibârımız
Erbâb-ı tab'a neşve veren bir gazeldedir.

Ankara, Kasım 1949

XIV- Fikirler Mec. Ocak 1949, Yeni Seri, 19, s. 23

XV- Yayınlanmamıştır.

XVI

Boğaz Rüyası

Son gül dağıldı, son kuş uçup gitti. Şimdi yaz
Yol yol sürüklenen sarı yaprak sesindedir.

Eşsiz güzelliğiyle hayalimde hep Boğaz;
Gönlüm yaz ortasında Bebek Bahçesi'ndedir.

Üstünde incecik buğudan tül, öbür kıyı
Sakin bir öğle sonrası hazzıyla uykuda.

Bir ses, hüznle perdeli, bir eski şarkıyı
Rüyada bir dua gibi söyler Küçüksü'da.

Artık uzak ve hatıralaşmış, güneşli yaz
Yaprakların tabiatı örten pasındadır;

Her an yaz ortasında hayal ettiğim Boğaz
Masmavi, gözkapaklarımın arkasındadır.

XVII

Küçüksü'da

Kandilli'nin, Ömür Tepe'nin tatlı neftisi
Yazlık ipekliler gibi renk attı gitgide,

Artık Boğaz sabahlarının başlıyor sisi,
Tenhalaşan Küçüksü'dan son yaz bu belki de.

Rûhun bütün elemelerinin, hasretin, yasın
Mutlak sükûna erdiği yerdir şu mavi su.

Varsın huzur içinde bu sahilde başlasın
Ömrün o en rahat ve o rûyasız uykusu.

Eylül, 1952.

XVI- Hisar Dergisi, 7 Nisan 1951.

XVII- Yayımlanmamıştır.

XVIII

AKŞAM

Göze son had tanılan ufka güneş yaklaşıyor,
Şimdi hilkattteki ma'nâ daha berraklaşıyor.

Başka bir renge bürünmüş su, ağaç, gök, toprak
Açıyor sırrını her manzara yaprak yaprak.

Bir zaman sonra, erirken son ışık enginde,
Sıklaşan gölgelerin güftesiz âhenginde

Muhteşem bir gece âyini hazırlar, boşluk,
Gevşetir varlığı bir geçmeyecek sarhoşluk.

Bu rehâvetle omuzdan yükü kalkar bedenin
Şaşar insan: O bunalmış yaşıyan kimdi demin?

Geçmişin perdesi altında kalır fânîlik,
Mâverâdan yayılan sis gibi rûhânîlik.

Şimdi her sahayı, her kuytuyu doldurmuştur.
Ruh ufuklarda kayıtsız dolaşan bir kuştur:

Toprağın kalsa da bin bir tadı ardında, yine
Yol alır yep yeni bir âlemin enginliğine.....

1952

XIX

Yaz Sonu

Keyfince geçirmek dilesen şöyle beş on gün
Hiç ummadığın anda bakarsın ki bu son gün.

Kalbinde bir ürperti olur şimdi, Boğaz'da
Bir tatlı ağustos gününün verdiği haz da.

Karşında bütün yeryüzü lezzetleri bol bol,
Taptaze serilmişken uzaktan görünür yol.

Bir el seni sessizce çeker hasrete her an,
Bir okyanus ardında kalır Göksü, Emirgân.

Yok, Körfezin altındaki Meşruta yalıymış,
 Yok, yandakinin pancuru her gün kapalıymış,
 Yok, şimdi lüferden dönüyormuş şu kayıklar...
 Gönlüm yanarak bunları aylarca sayıklar:
 Akşam ne serin, bak hele günler ne kısaldı!
 Ömrümde bu mevsim gibi kaç yaz daha kaldı!

XX

Söyleniş

Her şey sonunda tek var olan yokluğun malı
 İnsan bütün huzûru bu gerçekte bulmalı;
 Hülyâların yarattığı hisler yalancıdır.
 Bir ömür harcasan da fütursuzca uğruna
 En sevdiğin vefayı yedirmez gurûruna;
 Her âşinâ zamanla bakarsın yabancıdır.
 Devrân yaman, emellere talih baş eğmiyor,
 Zaten her istenen çekilen derde değmiyor;
 Ülfette neş'e bulmanın imkânı kalmadı.
 Artık önünde sakın ufuklar gerek sana.
 Ömründe son keyif verecek şeydir insana
 Yalnızlığın o gitgide artan buruk tadı.¹

1954

XIX- Kültür Dünyası, 15 Ocak 1954, S. 1., s. 4.

XX- Kültür Dünyası, Mayıs-Haziran 1955, s. 17-18.

1. Bu mısra önce "Yıllanmış içkiler gibi yalnızlığın tadı" diye yazmışken sonradan yukarıdaki şekilde değiştirmiştir.

XXI

Boğaz'da Akşam

Yaklaşmada pervâsız adımlarla karanlık;
Akşam bir avuç tül gibi sıyrıldı denizden.
Bir ayrılışın hüznünü duymaktayız artık;
Bir gün daha sessizce uzaklaşmada bizden.

Her ânı Boğaz'dan daha coşkun akan ömrün
Bir gün göğü parlaktır öbür günse bulutlu.
Beyhûde eseflenme şu karşında sönen gün
Mâdem ki güzel geçti hayatında, ne mutlu!

1954

XXII

Gazel

Kasım üstâd Kemâl'in ne sühendân idüğü
Ya'ni ol bâbda ser-nâme-i destân idüğü

Hind ü Çin ü Arab u Fûrs ü Freng içre ann
Bilinir taht-geh-i nazmda sultân idüğü

Bellidir kadr-i dil-ârâsına dibâ-yı edeb
Sürmözür hayt olunan sırmalı kaftan idüğü

Dedi şair değil ol zâta da Nurullah Ataç
Söz götürmez bu lâfın kupkuru bühtan idüğü

Hüccet ister mi Atâ-zâde denen bî-haberin
Şeyhe nisbetle henüz tıfl-ı debistân idüğü

Necmiyâ sâde bu mülk içre değil üstâdın
Mütevâtir suhan-ârâ-yı Lehistân idüğü

XXI- Yayımlanmamıştır.

XXII- Yayımlanmamıştır.

XXIII

Artık ne şekil derdi ne ma'nâ kaydı
Âdâb-ı sühan onunla bir başkaydı
Şi'rin direğiymiş meğer ondan sonra
Baktık bu da yer yer temelinden kaydı

XIV

Ne çıkar kabrime inmezse de nûr üstüne nûr
Beni elbet yine rahmetle ananlar bulunur.

XXIII- Yahya Kemâl Beyath'nın 1 Kasım 1958'de ölümü üzerine yazılmıştır,

XXIV- Necmettin Halil Onan'ın son yazdığı beyittir.